

НАСТАВНИКОТ И ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА НОВОТО ВРЕМЕ

м-р Оливер Цацков
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Апстракт

Во трудот е даден голем простор за подготвеноста оспособувањето и улогата на наставникот во предизвиците на новото време. Овој позив е еден од најголемите дела во историјата на човештвото. Наставникот е тој што ни го покажува патот во животот патот кон иднината патот кон среќата. А, не го следиме сигурно ќе го погрешиме патот и животот. Во трудот се обработени и промените кој мора да најдат примена и во конституирањето на новиот тип на наставник на иднината кој ќе ги подготвува учениците самостојно да откриваат, истражуваат креираат и создават самостојно творештво кој треба да поставуваат прашања и бараат одговори. Ги испитуваат причините и последиците, го бараат својот стави внимателно ги разгледуваат аргументите. Наставникот многу пати досега го положил испитот со фактот дека достоинствено си ги извршуваат своите обврски и задачи кои бараат и возвишен духовен ангажман на самата личност. Во трудот е даден посебен придонес дека наставникот е важен фактор во понатамошните научни истражувања од областа на образованието и воспитанието процес кој внесува вистинско подобрување во учењето на ученикот што ќе им служи во текот на целиот свој живот.

Клучни зборови: време, содржина, подготвеност

Teacher and the challenges of modern times

Училиштето во својата структура одсекогаш преставувало значаен сегмент во државната организираност. Тука се создава иднината на учениците како вредносен белег на општественото уредување, тука се гради свеста на ученикот мисловната активност, толеранцијата, културата втемелени во правилата, кодексите и во моралните и естетски особини.

Наставата како воспитно образовен процес со сите свои карактеристики е мошне сложен процес. За таа цел постојат научно развиени дидактички принципи и методи кои во голема мера го подигнуваат нивото на наставата. Таа преставува најорганизиран систем во образованието. Затоа потребно е да се утврдат сите нејзини вредности, структуратата и содржини на работата. Носител на сите активности во воспитно-образовниот процес и развој во наставата, а секако и понатаму во предизвиците на новото време му припаѓа на наставникот. Наставникот е тој кој што му го покажува патот на животот и иднината на ученикот. Ако не ги следиме препораките на наставникот ќе го погрешиме патот на животот. Најдобрите преставници на човештвото секогаш високо ја цениле професијата на наставникот. Во прилог. Познатиот светски и руски педагог пак Ушински во наставникот гледа жив активен член на еден организам кој се бори против не просветеноста и пороците меѓу се што е човечко и возвишено во минатото на човечката историја и човечкото поколение. Во прилог на ова сознание најдобра илустрација се зборовите на Брунер според него: во образованието најдобар наставник не е оној кој го дели она што го знае ниту пак оној што го чува за себе тоа што го знае, туку оној како градинарот кој има мудрост да набљудува, расудува и помага тогаш кога е потребно. Овие случувања во суштина се однесуваат на активностите што ги изведуваат наставниците и

учениците. Без квалитетен наставник нема и квалитетно образование. Тој не е само професија љубов кон човекот љубов кон луѓето.

Пред училишното и основното образование се фундаментот во системот на образованието во сите земји и затоа често и актуелно во европските и светски држави е како да дојдеме до квалитетно образование во 21-от век. Според Јелица Николова, проблемот е мошне сложен и можеме да зборуваме за повеќе определби што изразуваат мноштво аспекти на таа релација. Еден од тие аспекти е неговата историска димензија. Определбите традиционални и современо имаат свои историски корени во значајните дидактички правци што се познати под називот –стара школа и нова школа“.¹ Трансформацијата на нашето општество кај нас повлече потреба од неопходни промени во воспитно-образовниот систем. Промените се воведени со првенствена цел да се подобри ефикасноста на образованието во училиштето започнаа да се реализираат современи развојни проекти. Нивна цел беше ученикот да се претвори во активен субјект. Промената може да биде добра и успешна доколку сите од неа добиваат, а никој не губи. Носител на сите овие промени во воспитно-образовниот процес е наставникот. Наставникот на утрешнината треба да биде водач, да им служи и помага на учениците –негови следбеници, да го достигнат она за што се способни, да ги охрабрува да биде тренер и ментор да мотивира и комуницира. Во исто време градејќи атмосфера за взаемна почит и доверба.

Подготвеноста на наставникот треба да се сфати како оспособеност за оптимална ефикасна научна организација на педагошката работа. По конкретно под тоа треба да се подразберат повеќе елементи и квалитети во теоретските и практични знаења и оспособеност на наставникот за организирање и изведување на воспитно образовната работа. Наставникот своите цели и задачи успешно ќе ги реализира само тогаш ако самиот преставва личност со стручно педагошки и општествено морални квалитети. При вршењето на својата дејност се грижи за своите морални, норми и принципи. Тоа се однесува на нормите и знаењата на наставникот со чија помош тој е во состојба својата активност во наставниот процес да ја организира целосно и ефикасно. Тој е должен низ целиот свој работен век да се труди за нејзиното што поквалитетно и поефикасно реализирање. Тој треба постојано да работи на своето стручно-педагошко усовршување и постигнување на општа култура, ги следи научните и стручни постигнувања во воспитно-образовната работа со младите применувајќи современи форми и постапки. Во таа смисла неопходно е наставникот со знаење и способности со кој ќе може да обезбеди активно учество на сите ученици во подготвувањето и изведувањето на наставата и оценување на резултатите од неа.

Промените што настануваат мора да најдат свој одраз и во конституирањето на новиот тип на наставник кој нема да дава готови информации и да пренесува вербални знаења туку наставник кој ќе ги упатува учениците сами да истражуваат откриваат и да ја создават, смислата на работа на новиот наставник во оспособувањето на учениците да влезат во процесот на знаењата. Ги оспособува учениците за перманентно образуваат и усовршуваат во текот на својот живот. Тој мора да е отворен кон иднината бидејќи учениците ги подготвува за живот и работа за во идно време. Наставникот треба да поседува креативни способности. Тој треба постојано да трага по нови информации корегирајќи ја својата работа и развивајќи творечки способности кај учениците. Креативен наставник е тој „ кој непрекинато трага истражува по нови решенија, постојано открива нови форми, методи и средства и така истражувачки се однесува кон воспитанието и образованието. Започнува од конкретни примери менувајќи ги , ги адаптира и создава нови, ги мобилизира сите услови кои допринесуваат за успешна работа. Ја следи работата на ученикот ги координира, соработува истражува ја буди детската фантазија и овозможува изразување на ученикот по патот на нивната работна активност“.²

¹Николовска, Ј (2000) Традиционалното и современото во предучилишното воспитание и во основното образование,Зборник на трудови на Педагошкиот факултет „ Свети Климент Охридски“- Скопје,14.

²Stavanovic, M (2003) Kreatologija, Rijeka, Digital point.

Соработката помеѓу наставникот и ученикот е еден од значајните услови на успешна настава. Со помош на компетентниот наставник ученикот ќе го равне чувствува за сопствената вредност. Усвојува знаења и развива способност со залагање, успешност повратно дејствување на наставникот да го пријати како партнер во остварувањето на заедничката цел. Очигледна е комплексноста на барањата што се поставуваат пред кандидатот за иден наставник тие се големи и одговорни бидејќи е носител на целокупната воспитна и образовна работа. Наставникот на новото време треба да биде целосна и стабилна личност со јасно формиран научен поглед на свет, стручњак на своето научно подрачје со педагошка култура и љубов кон својата професија. Тој во основното образование на детето му преставува се. Во тоа е и големината на овој позив. Истражувањата покажуваат дека наставникот и родителите вршат најголемо влијание на учениците да учат. Според проф. д-р Марија Братаниќ во овој контекст пишува „со стручната компетентност посебен акцент треба да се стави на интерперсоналната компетентност, на способноста на наставникот за похуман пристап во наставата остварување на пријателски однос со пријателите, поинтензивна интеракција двонасочна комуникација во вид на дијалог, респектирање на мислењето на ученикот воспоставување доверба и одговорност како предуслов за соработка“.³

Наставникот треба активно да биде вклучен во сите иновации честопати иновациите во одделенската настава имаат за цел да допринесат за што поуспешна и подобро остварување на целите и задачите во образованието и воспитанието. Иновативноста е процес кој води до најдобриот начин на учење и осознавање на тоа што се учи. Наставникот во предизвиците на новото време се сами иноватори и овие промени успешно ги применуваат во наставата и вреднувањето од добиените резултати. Наставникот треба да поседува одредени теоретски знаења и способност за практично програмирање, воведување во наставната практика следење и вреднување на иновативниот модел на работа. И понатаму во одделенската настава сеуште ќе бидат актуелни егземпларниот модел, програмираната настава, проблемскиот, индивидуалниот, активната настава од читање до пишување до критичко мислење, тимската и многу други. Активната настава значително ги видоизменува улогата и позицијата на наставникот. Така според Адамчевска „успешен наставник е тој кој употребува тимска работа, организација на работа, мотивирање на учениците и нивна соработка, соработка со родителите, емотивен однос кон учениците поттик на самостојност на учениците“.⁴

Глобализацијата како светски процес и феномен наоѓа се повеќе примена и во наставата. Тоа особено се однесува на мултикултуралноста, мултиетничкиот образовен процес и прифаќање на универзалните и националните вредности кој треба да се почитуваат, нивната национална култура, традиција историско наследство, јазик и обичаи. Наставникот на новото време треба учениците да ги информира најнапред со историјата, географијата, културата духовниот живот на својот народ но исто така и со народите на соседните држави. Наставникот на предизвиците на новото време треба успешно да ги применува вештините на информатичката технологија во одделенската настава. Современата технологија не е само техничко средство туку и нова област метода и организација на работа. Компјутерот како ефикасно наставно средство наоѓа широка примена во содржините на одделенската настава. Преку него се овозможува контрола регулирање и управување во самата настава, а во учењето овозможува постојано повратни информации кој имат голема мотивираност и моќ и преставува основа на систем на вреднување и правилно оценување на учениците. Самиот образовен процес во компјутерската наука создава нови можности за трансформирање на наставниот процес и образовниот систем од позначајни размери пред се од развиениот свет но и од кај нас. Овој наставен развоен процес ќе стимулира креативност и творештво како на наставникот така и на ученикот и ќе го освежи

³Bratanic, M, (2011) Соработка на учителот и ученикот како услов за успешност во наставата, Воспитни крстопати, Скопје.

⁴ Адамчевска, С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје.

наставниот процес. Впрочем преку информатичката технологија на учениците непосредно им се достапни огромен број на ресурси за потребите во процесот на учење. Секој наставник на новото време треба да го научи ученикот во почениот негов пат. Наставниците многу пати го положиле својот испит со фактот што достоино си ги извршуваат своите ангажмани кој бара возвишен духовен импулс на самата личност. Да работи активно во своето дејствување да ги примени човечките вредности , а тоа е основен услов живото да биде вреден за живеење.

ЛИТЕРАТУРА

1. Адамчевска, С. (1996) Активна настава, Легис, Скопје.
2. Stavanovic, M (2003) Kreatologija, Rijeka, Digital point.
3. Концепција за деветгодишно воспитание и образование , Биро за развој Скопје 2007
4. Зборник на трудови на Педагошкиот факултет „ Свети Климент Охридски“ - Скопје
5. Дамјановски, А (1993). Индивидуализација на наставата, Просветно дело, Скопје
6. Дамовска Л (2001) Компатибилноста на предучилишното воспитание и образование, Круг, Скопје.